

1. Aba határa

(Fejér megye) B, Kö

A tervezett M8-as autópálya nyomvonalán terepbejárást végeztünk 2000. október 1. és december 31. között. A község határában az M8-1 jellel regisztrált, 500×100 m kiterjedésű, ÉNy-DK irányú lelőhelyről középkori kerámiát; az M8-2 jellel regisztrált, 300×50 m kiterjedésű, É-D irányú lelőhelyről (Bolondvár) középső bronzkori kerámiát; valamint az M8-7 jellel regisztrált, 200×200 m kiterjedésű lelőhelyről középkori kerámiát gyűjtöttünk. A leletek az István Király Múzeumba kerültek.

SZALAI TAMÁS

2. Adony, holt Duna-meder

(Fejér megye) Rő

A holt Duna-ágban, az 1601–1602. fkm közötti szakaszon, keleti irányba leágazó földút és műúttól keletre lévő második holt meder kereszteződésénél sóderkitermelés és mederelőkészítés zajlott egy leendő horgásztó számára. E munkák során már 1999 őszén kerültek elő mészkőfaragványok. A gépkezelő az előkerült kőfaragványokról így utólag elég változó leírást adott, de egy általa császárszobor-fejnek tartott faragvány és egy szét-tárt karú, mindkét tenyerén madarat tartó nőalakot ábrázoló szobortöredékről (?) minden változatban szó esett. Említett továbbá egy vasbárdot, ami elkallódott, négyzetes és kör átmetszetű oszlopokat, valamint vastag, kovacsoltvas szögekkel átütött deszkadarabokat.

A leletek a dunaújvárosi Intercisa Múzeum Adonyban lakó munkatársa révén jutottak az ottani régész-kollégák tudomására, akik több töredéssel együtt egy szarkofágfedelelet és két sírkőmaradványt szállítottak a múzeumba.

A gépkezelő lelőhely-megjelölése alapján Szabó Zoltán a 2000. május 3–4. között végzett kutatáskor megtalálta az elmondott dombszerű kiemelkedést, majd annak átkutatása során egy nagyméretű, kvadrátos mészkőtárgy három, 90 fokos élben összefutó sarokdarabjára bukkant. Maga a tárgy a domb aljából állt ki, felette vastag, igen kemény agyagréteget talált. Ez a visszaomlás fedhette be a már korábban megtalált kövek nagy részét is. Nem zárható ki, hogy a megtalált sarokdarab a szarkofághoz tartozott, melyet a kotrógép képtelen volt beágyazott helyzetéből kimosztani.

Az elveszett kőtömböket nem sikerült megtalálnunk. A vizsgált területről kitermelt iszappal vegyes sóderhalomban egy 3,3×2,7 cm nagyságú terra sigillata töredéket is találtunk, melyhez hasonlók már korábban és nagyobb méretben is előkerültek. Ugyanitt találtak egy római nagybronz pénzérmét is, melyet azonban szintén elvitt valaki.

A merülések eredménye az alábbiakban összegezhető.

1. A rendkívül értékes kőanyagot magában rejtő lelőhely leleteinek egy részét már kiemelték, és visszakeresésükre nem sok reményt látok, de a feltételezhetően még feltárható leletanyag is olyan jelentős, hogy

nem nélkülözhető egy alaposan előkészített feltárás, melyet a vízfelszínről végrehajtott magnetométeres vagy szeizmoteches felmérésnek (esetleg mindkettőnek) kell megelőzni. Ennek elvégzésére az ELTE Geofizikai Tanszékét kell felkérni.

2. Egyelőre nem dönthető el, hogy a leletek eredetét illető három lehetőség közül melyikkel kell számolnunk.

a) A bölcskeihez hasonló erődnek ellentmond az, hogy téglát, habarcsot, falra utaló nyomokat sem a kotrási munkát végzők, sem mi nem figyeltünk meg és ilyen jellegű töredékeket a kitermelt anyagban sem találtunk. (Kisebb-nagyobb, nagyon kemény, márványszerű mészkőszilánkot és töredéket azonban többet is.) A szarkofágfedél és a vékonytáblás sírkövek sem olyan jól felhasználható építőanyag, mint a téglatest-, vagy megközelítően kocka alakú oltárkövek vagy síroltárok.

b) A munkát végzők elmondták, hogy faragott, megmunkált gerendamaradványokat és nagy, 8–10 cm vastag összefüggő deszkafelületeket is felszedett a gép, melyeket vasszögekkel ütöttek át. Szerintük ez arra utal, hogy a köveket hajón szállították valahová, a vízi jármű azonban elsüllyedt. Korábbi tapasztalataim szerint azonban az is elképzelhető, hogy a folyó mederváltozás során húzódtott rá a valaha parton lévő, már elfedett kövekre. Ezekről a földet lemosva a fenéken lévő akadály felfogta a sodródó uszadékfákat, hajóroncsokat vagy éppen elsüllyedt vízimalmok maradványait.

c) Az előzőből következően számolhatunk a 6. sz. főközlekedési út nyugati oldalán lévő vicushoz (melynek kutatottsági állapotát nem ismerem) tartozó temetkezési hely köemlékeinek előkerülésével is. (Az eddig rendelkezésre álló ismeretek alapján ez utóbbit tartom a legvalószínűbbnek.)

2000. június 15-én lakossági bejelentés nyomán újra bűvármerülést végeztem a helyszínen leletmentés céljából és megtaláltam a jelzett kőtöredéket, amely ugyanarról a helyszínről származik, ahol korábban a szarkofágfedelelet és az ábrázolásos sírkőtöredéket találták. A vödörös kotró azonban az eredeti helyszínről ezt elvonszolta, sőt a felületen lévő friss törések alapján az eredetileg nagyobb töredéket össze is törte. Ennek megfelelően a fenékfelszínt legyezéssel technikával bejártam és ennek során újabb öt darab, a legelsőnél már kisebb, de ugyancsak feliratos kőtöredéket hoztam a felszínre.

A kiemelés folyamatáról és a kőtöredékről fényképfelvételeket készítettem, a leletanyagot pedig Dunaújvárosba szállítottuk és a kőtárban elhelyeztük.

GAÁL ATTILA

3. Algyő, Elbontott barakktábor

(Csongrád megye) Szk

A temetőre utaló első adatokat Trogmayer Ottó 1968. évi leletmentéséből ismerjük, aki egy, az V. barakkegységhez tartozó vízakna építése során előkerült sírt mentett meg, illetve egy korábban megbolygatott sírról szer-